Poezie şi filozofie într-un catren folcloric selectat de L. Blaga: *Doamne, Doamne...*[1]

Ion TALOŞ[*]

Key-words: quatrain, philosophy, sleep, heavens, Caron's Boat, disapointment, *century of the lights*

Antologia de poezie populară[2] se deschide cu următorul catren tulburător: „Doamne, Doamne, mult zic Doamne./ Dumnezeu pare că doarme/ Cu capul pe-o mănăstire/ Şi de nimeni n-are ştire".

El a fost preluat din broşura lui Ion Pillat, *Cântece din popor* (Bucureşti 1928), unde poartă titlul: *Doamne, Doamne*, cu menţiunea: *Din Ardeal*[3].

Cunoaştem azi importanţa de care se bucura acest text în ochii poetului, printre altele, pentru că Ion Muşlea, care i-a stat alături în perioada alcătuirii antologiei, sugerându-i mare parte a izvoarelor din care avea să selecteze, ne-a lăsat câteva note deosebit de valoroase. Acestea se referă nu numai la concepţia şi la metoda de lucru adoptată de Blaga, ci şi la textul de mai sus (cf. Taloş 2013: 70–81). Muşlea reproduce şi o convorbire avută cu poetul în legătură cu acest catren. Poetul s-a referit la un text al indienilor din America de Nord, intitulat *Cântecul stelelor*, pe care îl selectase pentru frumoasa lui antologie de lirică universală, spunând:

> – Noi n-avem aşa ceva, a zis Blaga.
> Muşlea a reacţionat:
> – Ba da, două-trei texte: *Mioriţa* de exemplu.
> Blaga a răspuns:
> – *Mioriţa*? Nu!... Altele, de pildă: „Doamne, Doamne,/ Mult zic Doamne./ Dumnezeu pare că doarme,/ Cu capul pe-o mânăstire/ Şi de lume n-are ştire". Ce abisuri! – a încheiat poetul.

Poate surprinde faptul că, în convorbirea cu Muşlea, Blaga aprecia acest text mai presus de *Mioriţa*, adică de balada care i-a servit la construirea sistemului

---

[*] Köln, Germania.

[1] Blaga 1966. Prezentul studiu e un fragment dintr-o ediţie critică a antologiei, în curs de elaborare. Vezi şi „Astra clujeană", VII, 2010–2011, nr. 1–2, p. 10–14.

[2] Lucrarea a apărut postum, iar editorul nu avea cunoştinţă de faptul că Lucian Blaga o intitula *Antologia de lirică populară*, aşa cum ştiau cei apropiaţi lui Blaga în anii 1950–1960.

[3] La 17 februarie 1930, Blaga îi scria lui Pillat: „Mă gândesc serios de tot să fac o traducere în germană a unei antologii româneşti (poezii)" şi îi cerea colecţia *Cântece din popor*, apărută la Bucureşti în 1928, continuând: „Ţin foarte mult să le am, deoarece am nespusă încredere în gustul tău" (apud *De amicitia* 1995: 129–130).

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

filozofic. E unul din motivele pentru care suntem datori să acordăm acestui catren o atenţie specială.

1. Berna: *Doamne, Doamne* versus *Stundenbuch*, de Rainer Maria Rilke

Printre cele dintâi activităţi culturale desfăşurate în calitate de ataşat de presă al Legaţiei României în capitala Elveţiei, Blaga a alcătuit o *Antologie de poezii populare româneşti* (1930), pe care a tradus-o în germană împreună cu Hermann Hauswirth. Texte ale ei, între care şi catrenul de mai sus, au fost recitate de acesta din urmă la evenimente culturale organizate în marile oraşe elveţiene Berna, Basel şi Zürich. Se pare că cel mai frumos succes l-a avut la Societatea Etnografică a Elveţiei, care a consacrat întâlnirea ei anuală din 1930, de la Berna, poeziei populare româneşti. Au participat, în afară de membrii societăţii, universitari precum Karl Jaberg, scriitori ca Hugo Marti, jurnalişti etc.

Despre succesul avut de acest text aflăm mai întâi din articolul ***Mioriţa** în Elveţia* (în „Drumul nou", 1, 1931, nr. 13, p. 1–2, *apud* Blaga 1973: 160), semnat de Lucian Blaga. După cum scrie Blaga, *Doamne, Doamne* a suscitat intervenţia scriitorului elveţian Hugo Marti, care a susţinut că „Rilke, marele poet german, are undeva în *Stundenbuch* (sau în altă parte) o imagine asemănătoare. Or se ştie, spune dl. Marti, că Rilke a trăit în timpul când a scris *Stundenbuch* într-un sat rusesc. Nu cumva a auzit prin acele locuri o poezie asemănătoare celei româneşti?".

Sugestia lui Marti ridică două probleme: 1. dacă în poezia lui Rilke apare motivul somnului lui Dumnezeu şi 2. dacă acest motiv figurează în poezia populară rusă. Mi s-a părut destul de curios faptul că Blaga, care aprecia aşa de mult poezia lui Rainer Maria Rilke, n-a încercat să verifice cele sugerate de Hugo Marti. Şi n-am înţeles nici de ce acesta din urmă n-a căutat el însuşi în opera poetului german corespondenţa versurilor româneşti despre care era vorba. Dar poate că amândurora li s-a părut o chestiune prea neînsemnată pentru a întreprinde o asemenea cercetare. Se putea imagina, de asemenea, că sugestia lui Marti s-a datorat unei impresii de moment, dat fiind că mulţi văd în volumul de versuri al lui Rilke expresia unui Dumnezeu panteistic.

Am considerat util să preiau sugestia lui Marti, căutând imaginea în volumul de versuri *Stundenbuch* (Rilke 1918)[4]. Am constatat mai întâi că, într-adevăr, Dumnezeu e prezent în aproape fiecare poezie rilkeană, dar n-am găsit decât frânturi ale imaginii pe care o căutam; de pildă: în poeziile lui Rilke e vorba deseori despre biserici şi mănăstiri (p. 28, 33, 54, 67, 70), se vorbeşte despre *Schweigsamkeit* (p. 33, 39, 42, 53), tăcerea, şi despre *Einsamkeit* (p. 80), singurătatea lui Dumnezeu. În mai multe locuri, Rilke adresează întrebări grave lui Dumnezeu: „nu auzi cum mă izbesc de tine cu toate gândurile mele?" („Hörst du mich nicht mit allen meinen Sinnen an dir branden?", p. 16) sau: „auzi paşii de orbi ai celor care se trezesc noaptea şi te caută, călcând întunericul?" („Hörst du sie mit dem Schritt von Blinden/ das Dunkel treten?", p. 55) sau: „cine, oare, trăieşte viaţa, o trăieşti tu, Doamne?" („Wer lebt es denn? Lebst du es Gott, – das Leben?", p. 62). Poetul german cere lui Dumnezeu ca, după creaţie, să-şi odihnească mâna pe coasta cerului şi să rabde fără cuvinte (mut) ceea ce îi facem

[4] Primul *Buch* e datat 1899, al doilea, 1901, iar al treilea, 1903.

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

noi oamenii: „Laß deine Hand am Hang der Himmel ruhn/ und dulde stumm, was wir dir dunkel tun” (p. 20). Dar mesajul poetului ajunge la Dumnezeu doar prin intermediul vântului: „du hörst mich wieder durch den Wind” (p. 52).

În sfârşit, imaginea pe care putem presupune că o avea Marti în memorie este următoarea: Dumnezeu e în fiecare casă, mai precis, el doarme pe fiecare vatră („auf allen Öfen schläfst du breit”), iar mai departe, în aceeaşi poezie: „tu eşti ţăranul cu barbă, din veşnicie în veşnicie” („Du bist der Bauer mit dem Barte/ von Ewigkeit zu Ewigkeit”, p. 27). Fără a fi identice, imaginea din opera lui Rilke (Dumnezeu doarme pe fiecare vatră) şi cea din folclorul românesc (Dumnezeu doarme cu capul pe mănăstire) sunt oricum foarte asemănare.

Prin urmare, sugestia lui Hugo Marti nu era lipsită de interes. Ea pornea probabil de la ideea generală că, în poezia lui Rilke omul se adresează lui Dumnezeu, fără a primi răspuns, ca în catrenul popular românesc. Sintetizând, putem spune că lectura volumului lui Rilke mijloceşte descoperirea mai multor elemente comune textului folcloric şi textelor poetului german. Aşa sunt: întrebarea dacă Dumnezeu îl aude pe poet şi dacă aude paşii de orbi ai celor care îl caută în întuneric; apoi: tăcerea, singurătatea şi chiar somnul lui Dumnezeu, ca şi frecvenţa termenilor *biserici* şi *mănăstiri*.

Adaug aici faptul că, în folclorul românesc, motivul somnului lui Dumnezeu apare şi în legendele despre „Facerea Lumii”: Dumnezeu l-a trimis pe diavol să aducă „sămânţă de pământ” din fundul mării primordiale, acesta eşuează de două ori şi aduce, a treia oară, doar câteva fărâme de pământ, sub gheare. Din această „sămânţă” creează Dumnezeu pământul, la dimensiunile unui pat, pe care se culcă şi adoarme. Crezând că a sosit momentul să scape de prezenţa lui Dumnezeu pe pământ, diavolul îl rostogoleşte spre răsărit, apoi spre apus, spre nord şi spre sud, în speranţa că acesta va cădea de pe pământ în mare, dar pământul se întinde în toate cele patru direcţii. Fără să ştie, diavolul l-a rostogolit pe Dumnezeu în formă de cruce, fapt care a constituit „sfinţirea” creaţiei lui Dumnezeu[5]. Referindu-se la acest motiv, M. Eliade vorbeşte despre „oboseala lui Dumnezeu” în urma creaţiei şi compară motivul cu cel denumit, în religiile primitive, *deus otiosus (*Eliade 1980: 98).

Mă întorc la cea de a doua întrebare sugerată de Marti, adică dacă imaginea din textul românesc (Dumnezeu dormind cu capul pe-o mănăstire) e cunoscută în folclorul rus; un răspuns cert ar putea oferi numai un specialist în lirica populară rusă. Personal pot spune doar că ea nu se găseşte în materialele de folclor comparat pe care am reuşit să le consult.

Sugestia lui Marti mi se pare însă extraordinară dintr-un alt punct de vedere, şi anume: indirect, scriitorul elveţian asociază valoric o piesă de folclor românesc cu poezia marelui Rainer Maria Rilke. Într-adevăr, după lectura volumului acestuia mi se pare că poetul popular român n-a fost mai prejos, în ceea ce priveşte viziunea asupra raporturilor omului cu Dumnezeu, decât autorul german. Mai mult, textul nostru şi-ar fi putut găsi locul potrivit printre creaţiile acestuia sau, altfel spus, dacă l-am fi găsit în *Stundenbuch*, textul nostru n-ar fi făcut notă discordantă faţă de poeziile lui Rilke.

[5] Trimiteri bibliografice, în Taloş 2013: 55; vezi şi Brill 2005: 124–130.

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

Cele de mai sus ridică însă o nouă întrebare: cum poate fi explicată prezenţa, într-o formă asemănătoare, a imaginii în discuţie la Rilke şi în folclorul românesc? Explicaţia nu se află desigur în fenomenul de aculturaţie, cum părea să sugereze Marti, adică imaginea somnului lui Dumnezeu pe vatră nu provine la Rilke din textul românesc (foarte probabil nici din vreunul rusesc); pe de altă parte, nici creatorul popular român n-a fost influenţat de opera poetului german. S-ar putea însă presupune că atât în cazul creatorului popular român, cât şi într-al lui Rilke avem de a face cu un bun cultural universal, care descinde probabil dintr-un verset al *Cântării cântărilor* (5.2) sau din prelucrări ale lui, verset care sună astfel: „Eu dorm, dar inima mea veghează".

Acest verset explică şi sensul profund al magnificului text românesc: Dumnezeu e prezent printre oameni, inima lui veghează, dar, dat fiind că tace, pare că doarme. Subliniez că în textul folcloric somnul lui Dumnezeu e doar aparent, adică aceasta e percepţia omului, în momente de deznădejde. Cu o expresie ardelenească, Dumnezeu *gândeşti că* doarme, imagine sugerată de ideea că Dumnezeu nu intervine în desfăşurarea lucrurilor, aşa cum ar dori omul.

Legătura catrenului nostru cu Sfânta Scriptură e în afara oricărei îndoieli. În Vechiul şi Noul Testament găsim vocabula *Doamne* de 481 de ori. Chiar şi formula de început, „Doamne, Doamne", apare de multe ori în Vechiul (*Cartea Esterei* 4.17; *Psalmi* 129.3; 139.7; 140.8) şi în Noul Testament. Preiau câteva exemple din Noul Testament:

> Şi pentru ce mă chemaţi, Doamne, Doamne, şi nu faceţi ce vă spun (*Luca* 6.46);
>
> Nu oricine îmi zice Doamne, Doamne va intra în împărăţia cerurilor, ci cel care va face voia Tatălui Meu, care este în ceruri (*Matei* 7.21);
>
> Mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am poruncit şi nu în numele Tău am scos demoni... (*Matei* 7.22);
>
> ...au sosit şi celelalte fecioare, zicând: Doamne, Doamne, deschide-ne nouă (*Matei* 25.11).

2. S-a regăsit Blaga în acest catren?

Cum am văzut, catrenul de faţă s-a aflat în atenţia lui Blaga începând de prin anul 1930. În perioada elaborării antologiei de lirică populară (1950–1960), textul avea probabil o conotaţie personală mai accentuată, căci instaurarea regimului comunist în România l-a lipsit pe poet de tot ceea ce dobândise prin muncă asiduă: titlul de academician şi cel de profesor universitar, el fiind nevoit să ocupe un post de documentarist la Secţia de istorie literară şi folclor a Institutului de lingvistică al Filialei Cluj a Academiei. Pentru acea perioadă, textul pare strigătul de disperare al poetului, adresat lui Dumnezeu, care întârzia să readucă lucrurile pe făgaşul aşteptat, remediindu-i situaţia. Dar Blaga nu se gândea numai la situaţia lui. În amintita convorbire cu Ion Muşlea, ultimul vers al cântecului popular rostit de Blaga suna, ca într-o altă posibilă variantă orală, astfel:

„Şi de lume n-are ştire",

dovadă că Blaga suferea pentru faptul că Dumnezeu nu intervine în destinul poporului român, lăsând impresia „că doarme".

Imaginea din catrenul nostru exprimă o situaţie asemănătoare celei din celebra pânză expresionistă „Der Schrei" a norvegianului Edvard Munch, în care omul îşi

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

strigă disperarea într-un univers aproape gol, un univers în care omul e înconjurat doar de singurătate şi indiferenţă. Cred că aşa se vedea şi Blaga în acel timp.

Pe de altă parte, felul în care interpreta Blaga imaginea insolită despre „somnul lui Dumnezeu” ridică şi problema atitudinii filozofului faţă de religia creştină, ceea ce i-a adus critici din partea lui D. Stăniloaie (1942). Ovidiu Drimba, fostul asistent al profesorului Blaga, arată că textul de mai sus a constituit, în mod repetat, obiect de comentarii şi în cursurile acestuia. Drimba spune:

> [...] pe Blaga nu-l interesa că nu era considerat gânditor creştin şi ortodox! Dimpotrivă: se declara el însuşi un eterodox – arătând totodată că şi gândirea populară, filosofia poporului nostru, include filoane clare de eterodoxie. Îmi amintesc perfect – continuă Drimba – că, în acest sens, cita o scurtă poezie populară pe care o socotea o neîntrecută culme de gândire filosofică şi de frumuseţe poetică. [Drimba reproduce textul de mai sus şi continuă:] O adevărată bijuterie – dar eterodoxă! – a geniului nostru popular, inclusă de Blaga în incomparabila sa antologie de poezie populară (Drimba 1995: 283).

3. Locul catrenului în sistemul gândirii filozofice a lui Blaga

Blaga ne-a lăsat două interpretări destul de diferite ale celor patru versuri: în lucrarea filozofică *Spaţiul mioritic* şi în romanul *Luntrea lui Caron*.

În *Spaţiul mioritic* îl interpretează astfel:

> Omul nu e singur în faţa lui Dumnezeu, care se distanţează până la dezinteresare faţă de lume (câteodată turnurile gotice par nişte braţe umane care se întind şi nu-l mai ajung), omul e în faţa unui Dumnezeu plin de iniţiative ocrotitoare, lumea e vas primitor, receptacol. Chiar şi atunci când omul ortodox, încercat în spaţii de izbelişte de loviturile sorţii, pare a se îndoi de grija divină, el nu se îndoieşte totuşi de prezenţa lui Dumnezeu în lume. Absenteismul divin e atribuit mai curând altor împrejurări decât unei distanţări faţă de lume (Blaga 1969: 172–173)[6].

În capitolul al XIX-lea al romanului *Luntrea lui Caron* (Blaga 1998: 533–535), Blaga inserează 11 „basme metafizice” – aşa numeşte el eseurile filozofice –, despre care scrie că ar fi notiţele luate de Ana în cursul discuţiilor avute cu Leonte, geamănul lui Axente Creangă alias Blaga. Prin urmare, acesta „redactează” metafizicile lui Leonte, selectând „din istoria metafizicilor pe care le-ar fi putut gândi poporul românesc numai pe acelea ce i se păreau accesibile unei vii imaginaţii”. „Născocirile metafizice” ale lui Leonte „sunt închipuite pe portativele unei istorii care n-a avut loc, dar care ar fi putut să aibă loc” (*ibidem*: 514). „Şi fieştecare răspunde în felul său dorului omenesc de a ancora în absolut” (*ibidem*: 515). Între aceste „născociri metafizice” e inclus şi textul intitulat *Luminism moral* (*ibidem*: 533–535), un text care se ocupă de unele „eresuri atât de ciudate şi puţin

[6] Unul dintre primii interpreţi ai lui Blaga, Vasile Băncilă, se referă la acest text, scriind: „E adevărat că ţăranul spune foarte rar asa şi mai mult în glumă, cu o nuanţă de umor obidit, cu o lucire virilă şi aprobătoare de năduf resemnat, dar nu e mai puţin în aceasta o indicaţie pentru unele variaţii neteologice ale ideii de Dumnezeu. S-ar crede [...] că Dumnezeu iese scăzut pentru ţăran. Aşa ar fi pentru intelectual, pentru ţăran însă e mai degrabă invers. În perfecţiunea lui, Dumnezeu are şi libertatea de a «greşi» sau de a face orice. […] Dumnezeu e perfect, e puternic şi în fond tot ce face el, face bine, chiar dacă e «greşeală» pentru noi. [...] Aşa gândeşte ţăranul. […] Pe Dumnezeu şi negativul îl înalţă sau ceea ce ni se pare nouă că e negativ” (Băncilă 1995: 114).

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

conforme cu învăţătura oficială bisericească", precum catrenul aflat aici în discuţie, în care „se atribuie divinităţii starea de somn şi dezinteresul faţă de lume. Ce stranii implicaţii poate avea o poezioară populară de patru versuri!" – scrie Blaga. Autorul consideră că acest text nu e singurul în literatura noastră populară, care „ia în răspăr teologia oficială în multe feluri şi la fiece pas". Aşa e legenda după care „la început" cerul ar fi fost

> foarte apropiat de pământ, atât de aproape, că l-ai fi putut atinge cu mâna dacă te-ai fi urcat pe-un gard. S-a întâmplat însă că omul, în răutatea şi în păcătoşenia sa, ar fi lovit cerul cu pietre sau că l-ar fi mânjit cu murdării de nespus. Dumnezeu ar fi ridicat atunci cerul, depărtându-se şi el de lumea aceasta pământeană. Dumnezeu, conceput teologic ca omniprezent, şi mai ales pretutindeni de faţă cu graţia sa infinită, este închipuit de popor mai omeneşte. Dumnezeu ar fi fost cândva foarte aproape de lumea noastră, dar el s-a depărtat mai pe urmă, pedepsind cu dezinteresul său creatura care n-a înţeles să respecte cerul după cum se cădea (*ibidem*: 533)[7].

Retragerea şi îndepărtarea lui Dumnezeu de propria lui creaţie e un motiv folcloric de care s-a ocupat şi M. Eliade, care arăta că „Dumnezeu se retrage în cer pentru că oamenii au ales răul şi păcatul". Dumnezeu se desolidarizează „de rău şi de umanitatea păcătoasă", idee care nu este a „iudeo-creştinismului" (Eliade 1980: 98). În altă parte scrie Eliade că „în folclorul religios românesc creştinismul nu este cel al bisericii" şi apreciază că în Europa de sud-est găsim „o nouă creaţie religioasă", pe care el o denumeşte „creştinism cosmic" (*ibidem*: 246).

Ce a determinat apariţia unei asemenea idei? Blaga scrie:

> Numai o experienţă de viaţă plină de dezamăgiri, numai grave amărăciuni de natură morală pot să ducă la convingerea că omul este «părăsit» de Dumnezeu şi „lăsat pradă" vicisitudinilor sorţii. Numai dezamăgiri seculare pot să născocească imagini atât de neconformiste despre divinitate (Blaga 1998: 533).

Blaga nu se mulţumeşte să constate existenţa acestor motive în literatura noastră populară şi nici să determine originea lor. El îşi exprimă regretul că cele două motive legendare – somnul divin şi înălţarea cerului –, care ar indica dezinteresul lui Dumnezeu faţă de lumea creată de el însuşi, n-au fost exploatate din punct de vedere filozofic. „Un atare climat de gândire – la nivel folcloric – ar fi putut să prilejuiască la un moment dat al istoriei noastre apariţia unei concepţii sau chiar a unei şcoli filozofice de-o orientare la fel de neconformistă cât priveşte ideile despre divinitate", ca Epoca Luminilor (sec. al XVIII-lea).

> Filozofia acestui secol – scrie Blaga în continuare – se întemeia în primul rând pe lumina naturală a minții omeneşti şi manifesta o fobie mai ales faţă de supranatural şi suprarațional. Raţiunea filozofică încerca să acrediteze îndeosebi câteva idei: Dumnezeu a făcut lumea din materie, ca un arhitect. Impunând lumii „legile", Dumnezeu se retrage din cosmos, manifestând un total dezinteres faţă de acesta

şi lăsând lumea

> în grija propriilor sale rânduieli. În folclorul românesc – scrie Blaga – se găsesc idei asemănătoare, rostite mai naiv, dar câteodată mai îndrăzneț (Blaga 1998: 534).

[7] Pentru informaţii bibliografice asupra acestui motiv folcloric, cf. Taloş 2001: 33–34, s.v. Cerul; vezi şi Brill 2005: 99–101.

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

Căci cele două imagini sunt „mai uluitoare prin neconformismul lor”

> decât învăţăturile deiste ale Occidentului. La deismul raţionalist din Occident s-a ajuns pe temeiul ştiinţei experimentale a naturii. Gândirea luministă este elaborare teoretică. Ea implică ştiinţele exacte. Ea este produs de cunoaştere. La imaginile teologice neconformiste proprii folclorului românesc s-a ajuns cu totul pe altă cale, prin experienţa vieţii, de la o zi la alta, a omului supus unor cumplite dezamăgiri şi atâtor lovituri ale sorţii. Imaginile teologice neconformiste ale poporului nostru se desprind în primul rând dintr-o experienţă de natură morală. „Şcoala filozofică românească”, care ar fi fost desigur cu putinţă în secolul al XVIII-lea, n-ar fi trebuit să facă altceva decât să transpună în concepte abstracte, în teorie filozofic articulată, imagini cum sunt acelea despre Dumnezeul care doarme sau despre Dumnezeul care îşi ridică cerul (*ibidem*).

N-am avut însă o asemenea şcoală în sec. al XVIII-lea, deoarece intelectualii „s-au pus în slujba «politicului»”.

> Se cerea realizarea unor premise social-politice mai înainte ca gândirea să se poată aduna asupra metafizicei. Poporul românesc trebuia mai întâi să iasă din starea de norod „tolerat”, trebuia să-şi cucerească libertăţile, să devină o naţiune politică. Şi toate energiile spirituale au fost îndrumate în acest unic sens. Poporul românesc trebuia să-şi facă loc subt soare mai înainte de a putea să înflorească şi să rodească întru spiritul pur. Istoria ne-a silit atunci încă o dată să pierdem un prilej de afirmare spirituală. Împrejurările ne retezeau încă o dată destinul. Căci mai înainte de a se gândi la existenţă creatoare, poporul nostru a fost nevoit să se gândească la altceva: să se transforme din norod de robi în naţiune omenească (ibidem: 535).

Aşadar, Blaga încadrează cele două motive ale literaturii noastre populare în curentul luminist al secolului al XVIII-lea şi regretă că gânditorii români n-au avut răgazul necesar creării unui sistem filozofic asemeni celui din ţările occidentale. El scuză absenţa unor preocupări de acest fel prin vicisitudinile istorice care au făcut ca destinul să treacă din nou pe lângă noi. Şi în acest punct, Blaga se întâlneşte cu M. Eliade, care vorbea, la rândul său, despre „teroarea istoriei” (Eliade 1980: 248–250).

Ideea lui Blaga despre faptul că literatura noastră populară „ia în răspăr teologia oficială în multe feluri şi la fiece pas” vine însă în contradicţie cu cele rostite de Benedict al XVI-lea în cuvântarea de adio în momentul renunţării la pontificat. Vorbind despre zilele fericite şi luminoase ale bisericii catolice şi despre cele potrivnice, Sfântul Părinte a trăit acelaşi sentiment ca ţăranul român sau ca Blaga şi l-a exprimat exact ca în catrenul de mai sus. El spune despre pontificatul său:

> M-am simţit ca Sfântul Petru cu apostolii în barcă, pe lacul din Galilea: Domnul ne-a dat atâtea zile cu Soare şi cu briză uşoară, în care plasele noastre au fost cu adevărat pline. Ca în toată istoria bisericii, au fost însă şi momente în care am avut valuri înalte şi vânt potrivnic, momente în care *Domnul părea că doarme*[8] [trad.n., subl. n.].

[8] „Es war für die Kirche eine Wegstrecke, bei der es Momente der Freude und des Lichtes gab, aber auch nicht einfache Momente. Ich fühlte mich wie der heilige Petrus mit den Aposteln im Boot auf dem See von Galiläa: Der Herr gab uns so viele Tage der Sonne und der leichten Brise, Tage, in denen der Fischzug wirklich reich war. Aber es gab auch Momente, in denen wir hohen Wellengang und Gegenwind hatten, wie in der ganzen Geschichte der Kirche: Momente, in denen der Herr zu schlafen

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

Şi dacă în istoria bisericii au existat momente de vânt potrivnic şi valuri înalte[9], permise de Dumnezeu, imaginea catrenului de mai sus nu poate fi considerată ca atitudine neconformă cu teologia oficială. Mai degrabă putem crede că textul nostru folcloric exprimă incertitudinea omului că glasul lui e auzit de Dumnezeu, idee pe care am găsit-o şi în poezia lui Rilke (să ne reamintim sintagmele: tăcerea şi singurătatea lui Dumnezeu, ori interogaţiile poetului: nu auzi cum mă izbesc de tine cu toate gândurile mele? sau: auzi paşii de orbi ai celor care se trezesc noaptea şi te caută, călcând întunericul?). E vorba mai mult de o comunicare între două entităţi, dintre care una tace, dar acest lucru nu înseamnă că ea n-a recepţionat mesajul.

Textul Sfântului Părinte depăşeşte însă concepţia omului obişnuit şi a lui Rilke prin exprimarea certitudinii că Dumnezeu aude rugăciunile omului şi nu-şi va părăsi niciodată Biserica, iar barca ei nu se va scufunda niciodată, chiar dacă trece prin momente grele. Omul simplu, ca şi Rilke, nu e sigur dacă Dumnezeu aude şi va da curs rugăciunii lui, el e nerăbdător, pe când capul Bisericii Catolice ştie că momentele dificile sunt trecătoare.

Identitatea expresiei „Domnul părea că doarme", rostită de cea mai înaltă faţă bisericească a timpului nostru cu cea din folclorul românesc: „Dumnezeu pare că doarme", ridică odată în plus valoarea filozofică metafizică a catrenului şi îl scuteşte de interpretări eronate.

4. Circulaţia textului în oralitate, în cultura scrisă şi în medii

Ion Muşlea exprima anumite îndoieli în legătură cu autenticitatea folclorică a textului, datorită rarităţii lui în colecţii; el cunoştea doar două variante, una înregistrată de Ion Pop-Reteganul, în cuprinsul unui basm, în care un om avea un singur necaz, acela de a nu avea copii, şi, în disperarea lui, şi-a făcut următorul cântec: „Doamne, Doamne!/ Mult zic Doamne,/ Dumnezeu gândeşti că doarme,/ Cu capul pe mănăstire,/ Că de mine n-are ştire".

În afară de aşezarea uşor diferită în vers, deosebirile faţă de „varianta Blaga" sunt următoarele: *gândeşti* în loc de: *pare* (v. 3), *pe mănăstire* în loc de: *pe-o mănăstire* (v. 4) şi *de mine* în loc de: *de nimeni*.

Cea de a doua variantă cunoscută lui Muşlea se află într-o colecţie manuscrisă din Săliştea Sibiului şi diferă de a lui Blaga prin: *de mine* în loc de: *de nimeni*. Diferită e însă şi prin cele patru versuri pe care le adaugă catrenului selectat de Blaga, alterând astfel tonul textului şi transformându-l dintr-un cântec cu semnificaţie metafizică, într-unul de sărăcie şi înstrăinare: „Sărac în ţară săracă,/ Nice apa nu măneacă!/ Sărac în ţară străină,/ Nice apa nu mă mână" (cf. Muşlea 1972: 257–259).

În colecţiile de folclor există şi alte variante ale textului reţinut de Blaga. Una, foarte apropiată de varianta Blaga, se găseşte în Arhiva de Folclor-Cluj (manuscrisul nr. 1315, p. 25): „Doamne, Doamne,/ Mult zic Doamne,/ Bagseamă, Dumnezeu

schien". Din *Cuvântarea de rămas-bun a Papei Benedikt al XVI-lea*, la 27.02.2013 (apud „Zeit online", 27.02.2013).

[9] Imaginea utilizată de Sfântul Părinte aminteşte următorul pasaj din *Evanghelia după Matei* (8.24–27): „Şi iată că pe mare s-a iscat o furtună atât de puternică încât barca era acoperită de valuri, iar el dormea" (cf. şi *Marcu* 4.35–41; *Luca* 8.22–25).

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

doarme/ Cu capul pe mănăstire/ Şi de mine n-are ştire” (cules de Panda Laurenţiu, din Poiana de Vaşcău, Bihor, în jurul anului 1970)[10].

În alte variante se produce o anumită îndepărtare de – să-i zicem – prototipul textului. Colegul Ion H. Ciubotaru, căruia îi aduc aici călduroase mulţumiri, mi-a comunicat patru texte, unele din Arhiva de Folclor a Moldovei şi Bucovinei. Două dintre ele provin din Moldova şi tratează motivul somnului lui Dumnezeu cu capul pe mănăstire, dar renunţă la sintagma-cheie: *pare că*, adică tocmai la cuvântul care conferea caracter metafizic conţinutului. Prin aceasta textul se simplifică şi coboară în lumea realului cotidian: „Mama me cân m-o facut,/ Dumnadzău n-o mai ştiut,/ Dumnadzău iara culcat/ Cu capu pi-o manastiri/ Şî di mini n-ave ştiri” (inf. Aglaia I. Baimacean, 76 de ani, 6 clase, agricultoare în Straja-Rădăuţi; culeg. Ion H. Ciubotaru, 1977; AFMB, Anexă-chestionar).

Al doilea text, care are un număr aproape triplu de versuri faţă de varianta Blaga, se îndepărtează şi mai mult de prototipul cunoscut, mai ales prin ultimele patru versuri, care îl transpun în registrul cântecelor de înstrăinare: „/:Mama me cân m-o făcut(u),:/ Dumnadzău n-o mai ştiut(u),:/ Cân o fost la botidzat(u),:/ Dumnadzău iera culcat(u),:/ Cu capu pi mănăstiri,/ Di mini n-ave di ştiri,/: Cu mâna stângî la chept(u),:/ Niŝiodatî eu n-am drept(u),/: Cu mâna dreaptî la spati,:/ Niŝiodatî n-am dreaptati” (Bucescu et al. 1979: 222, text nr. 147; inf. Victoria A. Gheorghiţă, 57 şi Militon N. Cotoş, 48; culeg. V. Bârleanu şi Florin Bucescu).

Într-un text din Mehedinţi, motivul principal e estompat; doar versul al treilea ar permite ca textul să fie considerat variantă a catrenului Blaga: „Şi iar verde mărgărint,/ Când plecai să mă mărit,/ Dumnezeu fu adormit!/ Când să mă-nvârtesc pe masă,/ Dumnezeu plecă de-acasă,/ N-avu grijă să-mi ursească!” (text din Valea Boierească, com. Molovăţ, jud. Mehedinţi, în „Revista Asociaţiei învăţătorilor mehedinţeni”, anul II, nr. 5, mai 1929, p. 34, *apud* Ciubotaru 2009: 95).

Al patrulea text are un caracter aproape umoristic, dacă nu chiar blasfemic, el concentrându-se asupra motivului absenţei, nu al somnului lui Dumnezeu: „Mama me cân m-o făcut,/ Dumnezău n-o mai ştiut,/ Dumnezău iara-n Lechinţa,/ Vindé brânzî cu bărbânţa” (inf. Rafila I. Sigmirean, 73 de ani, 3 clase, agricultoare, 1977, Şieu-Măgheruş, Bistriţa-Năsăud; AFMB, Anexă-chestionar).

Talentul purtătorilor unor asemenea variante e mult redus în comparaţie cu al celor care au creat sau păstrat varianta înregistrată de Ion Pillat şi reţinută de Blaga. Asemenea variante au însă valoarea lor, deoarece ele dovedesc că motivul somnului lui Dumnezeu există latent în subconştientul colectiv, de unde este scos şi prelucrat după situaţia de moment şi după capacităţile celui care doreşte să se exprime.

Textul selectat de Blaga nu figurează în niciuna dintre antologiile anterioare de lirică populară. Probabil că autorii acelor antologii nu l-au cunoscut ori s-au concentrat asupra poeziilor de dragoste şi dor, pe când textul aflat în discuţie are un caracter filozofic. Selectându-l pentru cele două antologii ale lui (1930 şi 1966), analizându-l şi comentându-l în cursuri universitare, în articole publicistice ori în eseuri filozofice, Blaga a singularizat acest catren şi i-a ridicat prestigiul, aprecierea

[10] Colegul Vistian Goia mă asigură că textul era curent în Roşia de Secaş, jud. Alba, mama d-sale rostindu-l în formă foarte apropiată de “versiunea Blaga”. Şi eu îmi amintesc că mama rostea cel puţin primul vers, în momente de tristeţe. Ar fi utilă o cercetare de teren pentru stabilirea ariei de răspândire şi a frecvenţei acestor versuri.

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

lui fiind acceptată de lumea culturală. Prin aceasta textul a depăşit nivelul folcloric şi a pătruns în domeniul culturii scrise, respectiv în cultura mediatică. E suficient să-l căutăm în internet, pentru a constata, de pildă, că el e reprodus de o scriitoare ca Ileana Mălăncioiu, care consideră că versurile lui

> [...] au un spaţiu al lor de neîncălcat, care depăşeşte cuvintele şi ceea ce pot ele comunica. La ţinutul de vrajă pe care îl creează contribuie nu numai înţelesul cuvintelor, ci şi sunetul lor, care iese din noţiuni şi pătrunde în spaţiul miraculos dintre ele (www.nistea.com/malancioiu_spaţiul_ro.htm).

Şi Dan Puric reproduce textul catrenului, considerându-l o „definiţie a sublimului de a fi creştin", izvorâtă „din geniul creştin ţărănesc românesc", căci ţăranul român – cum se exprimă Puric – „nu se lasă gândit de gândirea sa, ci se lasă gândit de Dumnezeu" (Puric 1990: 93). Îl găsim reprodus, de asemenea, de Z. Cârlugea, care îl apreciază ca o „chintesenţială «cugetare» monostrofică, rezonând acelaşi creştinism popular şi cosmic atât de specific creaţiei" (Cârlugea 2011).

Dacă Mălăncioiu, Puric şi Cârlugea reproduc textul cu fidelitatea omului de ştiinţă, cântăreaţa Mirela Petrean îl introduce ca refren într-o creaţie proprie (*Cântec pentru mama*). Cele patru versuri suferă modificări neesenţiale: *gândeşti* în loc de *pare*; *de noi* în loc de *de mine/lume/nimeni*. Autoarea dă catrenului şi un înţeles didactic, adăugând, tot în refren, următoarele patru versuri: „Doamne, iartă-ne, Tu Doamne/ Mila Ta nicicând nu doarme/ Numai noi, copiii Tăi/ Câteodată suntem răi" (https://www.youtube.com/watch?v=TIgXr_i5Yv8).

Aşadar, Blaga a deschis calea acestui catren spre cultura scrisă şi spre mediile de comunicare, aş putea spune, spre eternitate. Căci e sigur că el se va afla şi pe mai departe în atenţia unor creatori de cultură.

5. Catrenul *Doamne, Doamne* şi traducerile lui

Un text de o asemenea frumuseţe literară şi de o asemenea profunzime de gândire nu putea să nu trezească interesul traducătorilor. Cum arătam mai sus, el a fost tradus în germană pentru prima oară în perioada în care Blaga activa ca diplomat la Legaţia României din Berna. Traducerea a fost realizată de Hermann Hauswirth, pe atunci un tânăr poet elveţian, cu concursul lui Blaga însuşi. Textul a fost recitat de Hauswirth la serate culturale dedicate poeziei populare româneşti în marile oraşe elveţiene Berna, Zürich şi Basel. Din păcate, traducerea n-a fost publicată până în prezent. Îmi sunt cunoscute însă alte trei traduceri în germană şi una în spaniolă.

Julius Draser traduce varianta din *Spaţiul mioritic* astfel: „Gott, ihn ruf ich aus der Tiefe!/ Ist es doch, als ob er schliefe;/ Auf's Kloster tief das Haupt gebeugt,/ Weiss er von keinem –,/ und er schweigt" (Blaga 1982: 130). Nu s-ar putea spune că traducerea lui Draser e lipsită de muzicalitate. Ea se îndepărtează însă substanţial de original şi accentuează caracterul de relatare, pierzându-se prin aceasta ceva din caracterul liric al textului; pe de altă parte, Draser introduce câţiva termeni străini originalului, cum sunt: *Tiefe* (v. 1)/ îl strig din adâncuri şi *tief gebeugt* (v. 3)/ (capul) adânc aplecat (pe mănăstire), imagine destul de neclară. Asupra utilizării termenului *mănăstire* în română şi germană voi reveni în paragraful următor. În schimb, prima parte a versului 4 mi se pare deosebit de reuşită: „el nu ştie de nimeni" sau „n-are ştire

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

de nimeni”, dar a doua parte a versului e adăugată de traducător, în original tăcerea lui Dumnezeu nefiind exprimată explicit.

A doua traducere o datorăm lui Wolf Aichelburg (1977: 8), care a dat textului următoarea formulare: „Herr, Herr,/ heiser wurd ich, dich zu rufen./ Der Herrgott, scheint es, schläft,/ sein Haupt gebettet auf ein Kloster,/ und weiß um niemands Freud und Leid”. Cum se poate vedea, Aichelburg sporeşte numărul versurilor de la 4 la 5, iar expresia: „mult zic Doamne” devine la el „am răguşit strigându-te”, ceea ce echivalează cu o creaţie proprie, în orice caz, o circumscriere a sintagmei din original. Ca şi Draser, Aichelburg preia tale-quale cuvântul *mănăstire* din original, traducându-l prin germanul *Kloster*: „Auf's Kloster tief das Haupt gebeugt” (Draser) şi „sein Haupt gebettet auf ein Kloster” (Aichelburg). Numai că termenul german *Kloster* (< lat. *claustrum*) are înţelesul de „abgeschlossener Raum für Mönche und Nonnen”, adică „loc închis, pentru călugări şi călugăriţe”, pe când dicţionarul limbii române defineşte termenul *mănăstire* ca instituţie religioasă cuprinzând o biserică şi mai multe chilii, unde trăiesc, izolaţi de lume, călugări şi călugăriţe. Aşadar, în limba română, termenul *mănăstire* are şi sensul de „biserică”, cu deosebire „biserică de pelerinaj”. Când zicem *mănăstirea de la Curtea de Argeş* sau *mănăstirea de la Nicula* etc. nu ne gândim la chilii, ci la biserica mănăstirii. Prin urmare, în catrenul nostru sensul primordial trebuie să fie acela de „biserică (a mănăstirii)”, deci, în traducerile germane, în loc de *Kloster* era preferabil să avem *Kirche*. Trebuie să subliniez totodată că ultimul vers din traducerea lui Wolf Aichelburg mi se pare destul de reuşit: „nu ştie [n-are ştire] de bucuriile şi suferinţele nimănui”.

Cea mai recentă traducere a fost realizată de trei profesori de la Universitatea din Köln, care au publicat şi prima traducere integrală a antologiei, în ediţie bilingvă (Blaga 1995). Spre deosebire de celelalte traduceri, aceasta respectă dorinţa poetului, mărturisită autorului acestui articol, şi anume ca textele antologiei să fie traduse în germană respectând doar ritmul, nu şi rima, care – zicea el – nu face decât să strivească imaginea poetică. De altfel, una dintre cauzele pentru care Draser şi Aichelburg s-au îndepărtat, cum s-a putut vedea, de original, a fost căutarea rimei. Prin urmare, Blaga avea dreptate: traducerea fără rimă e lipsită de asemenea constrângeri, ea putând reproduce mai fidel imaginea din original.

Traducerea fără rimă n-a fost însă lipsită de dificultăţi; ideea de repetare din primul vers, „mult zic Doamne”, a putut fi rezolvată, după mai multe încercări, cu ajutorul adverbului *immerwährend* („necontenit, mereu, într-una”); al doilea vers a ieşit ca în original: „er scheint zu schlafen” („pare că doarme”); în versul următor, din motivele arătate mai sus cu privire la sensurile subsrantivului *mănăstire*, s-a optat pentru termenul *Kirche* („biserică”), nu *Kloster*. În fine, ultimul vers a fost tradus de colegul Greive, mi se pare mie foarte inspirat, cu *Weltvergessen* („uitând de lume”). Deci, textul apare în germană astfel: „Herr, Herr, immerwährend Herr,/ Gott der Herr, er scheint zu schlafen,/ Mit dem Haupt auf einer Kirche,/ Weltvergessen”.

Colega mea María Jesus Ruiz Fernández, de la Universitatea din Cádiz, mi-a propus să traducem împreună câteva texte din poezia populară românească în spaniolă. Am acceptat propunerea şi am ales – cum putea fi altfel? – texte din antologia Blaga, începând cu *Doamne, Doamne*, text pe care colega mea îl îndrăgise ascultându-mi recitarea în cursul culegerilor de poezie populară spaniolă realizate în

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

colaborare de Universităţile din Sevilla, Cádiz şi Köln, în zona Huelva. În spaniolă, textul a primit următoarea formă: „¡Ay, Dios mío, Dios mío!/ ¡tántas veces te llamo!/ Tú pareces dormir/ recostado en la iglesia/ y olvidado del mundo” (http://asonante.blogspot.com/2006/04/qien-inventó-los-cantos-poesía rumana.html).

Răscolitorul catren selectat de Blaga a făcut aşadar o uimitoare carieră naţională şi internaţională. S-ar putea pune întrebarea: ce s-ar fi întâmplat cu el, dacă Blaga nu i-ar fi dezvăluit frumuseţea şi profunzimea filosofică? Sau: cât ar fi durat până la apariţia unei personalităţi care să-l pună în valoare cum au făcut-o Blaga şi Marti? Ediţia critică a antologiei, în pregătire, va dovedi însă că autorul *Nebănuitelor trepte* aprecia în forme asemănătoare şi alte cântece reţinute de el.

Bibliografie

Aichelburg 1977: Wolf Aichelburg, *Bei Săcel den Berg hinan*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.

Băncilă 1995: Băncilă, Vasile: Lucian Blaga energie românească. Îngrijirea ediţiei, adnotări, nota asupra ediţiei şi tabelul biobibliografic de Ileana Băncilă. Timişoara 1995.

Blaga 1966: Lucian Blaga, *Antologie de poezie populară*, ediţie îngrijită de George Ivaşcu, ilustraţii de Mihu Vulcănescu, Bucureşti, Editura Grai şi Suflet – Cultura Naţională.

Blaga 1969: Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, Bucureşti, Editura pentru Literatură Universală.

Blaga 1973: Lucian Blaga, *Ceasornicul de nisip*, ediţie îngrijită, prefaţă şi bibliografie de Mircea Popa, Cluj, Editura Dacia, p. 160.

Blaga 1982: Lucian Blaga, *Zum Wesen der rumänischen Volksseele*, Aus dem Rumänischen übersetzt von Julius Draser, Herausgegeben von Mircea Flonta, Bucureşti, Editura Minerva.

Blaga 1995: Lucian Blaga, *Antologie de poezie populară*. *Volksdichtung*, eine Anthologie, ediţie îngrijită şi traducere de Artur Greive, Gerda Schüler, Ion Taloş, Bucureşti, Editura Grai şi suflet – Cultura Naţională.

Blaga 1998: Lucian Blaga, *Luntrea lui Caron*, ediţia a II-a, revăzută, Bucureşti, Editura Humanitas.

Brill 2005: Tony Brill, *Tipologia legendei populare românești*, I. *Legenda etiologică*, Bucureşti, Editura Saeculum.

Bucescu et al. 1979: Florin Bucescu, Silvia Ciubotaru, Viorel Bârleanu, Bătrâneasca, Doine, *bocete, cântece şi jocuri din Ţinutul Rădăuţilor*, Cercetare monografică, Iaşi, Caietele Arhivei de Folclor, I.

Cârlugea 2011: Z. Cârlugea, *Lucian Blaga şi poezia populară – O antologie de ecou european*, în „Gorjeanul”, 15 noiembrie.

Ciubotaru 2009: Silvia Ciubotaru, *Obiceiuri nupţiale din Moldova. Tipologie şi corpus de texte*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”.

De amicitia 1995: *De amicitia. Lucian Blaga – Ion Breazu. Corespondenţă*, carte gândită şi alcătuită de Mircea Curticeanu, Cluj-Napoca, Bibiloteca Apostrof.

Drimba 1995: Ovidiu Drimba, *Un mare creator este ca o catedrală gotică*, în I. Oprişan, *Lucian Blaga printre contemporani. Dialoguri adnotate*, ediţia a II-a, revizuită, augmentată, necenzurată, Bucureşti, Editura Saeculum: Vestala, p. 269–293.

Eliade 1980: Mircea Eliade, *De la Zamolxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile şi folclorul Daciei şi Europei Orientale*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Muşlea 1972: Ion Muşlea, *Cercetări etnografice şi de folclor*, II, Bucureşti, Editura Minerva.

Puric 1990: Dan Puric, *Despre Omul frumos*, Bucureşti, Editura Dan Puric.

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)

Rilke 1918: Rainer Maria Rilke, *Das Stunden-Buch enthaltend die drei Bücher: Vom menschlichen Leben/Von der Pilgerschaft/Von der Armuth und vom Tode*, Leipzig, Insel-Verlag, im Jahre...

Stăniloaie 1942: D. Stăniloaie, *Poziţia d-lui Blaga faţă de creştinism şi ortodoxie*, Sibiu, Editura Arhidiecezană.

Taloş 2001: Ion Taloş, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicţionar*, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

Taloş 2013: Ion Taloş, *Cu privire la geneza antologiei de lirică populară a lui Lucian Blaga*, în *Viaţa literară la Cluj. Evocări, medalioane, amintiri, cronologie*, volum alcătuit de Irina Petraş, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 70–81.

Poetry and Philosophy in a folk quatrain selected by Lucian Blaga

This study focuses on the variants and translations (in German and Spanish) of the first text included by Lucian Blaga in his *Antologie de poezie populară (Antology of folk poetry,* 1966). Here, God is depicted as having fallen asleep, his head resting on the roof of a monastery; he seems to be utterly unconcerned about the needs of men.

From 1930 on, Blaga referres to this text in several of his publications.

In *Spaţiul Mioritic (The Mioritic Space)*, he views it as proof that man does not doubt God's presence in the world. In *Luntrea lui Caron (Caron's Boat)*, on the other hand, he associates this text with a legend according to which, at the beginning of the world, God placed the heavens in very close proximity to the earth. In his "vilenes and sinfulness", man threw stones at the heavens or soiled them with dirt. Consequently, God lifted the heavens very high above the earth. In the same piece, Blaga opines that these texts may be rooted in the "secular disapointments" of the Romanian people and that they stand in contradiction to Christian doctrine. Furthermore, Blaga asserts that, were it not for the century-long struggle of the Romanian people for political rights, these two texts could have provided, in the century of lights, a basis for the development of a philosophical system similar to the philosophy that emerged in France during the same period.

However, a strong rebuttal of Blaga's assertions comes from none other than Benedict XVI. In his farewell address (2013), alluding to a well-known passage from the Gospel according to Matthew (8:24–27), the Holy Father states that, during his Pontificate, he *"felt like St. Peter and the Apostles in the boat on the Sea of Galilee. The Lord has given us many days of sunshine and light breezes, days when fishing was plentiful, but also times when the water was rough and the winds against us, just as throughout the whole history of the Church, when the Lord seemed to be sleeping"*.

Since Benedict XVI himself employs imagery identical to that found in Romanian folklore, it follows that Blaga's assertions regarding the alleged lack of conformity between the text under consideration and Christian theology must be revised.

BDD-A1141 © 2013 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 17:12:09 UTC)